

Cultura i oci

LITERATURA I FEMINISME

Dones silenciades que no van voler callar

Ramon Solsona i Pilar Godayol donen veu a narradores i feministes oblidades

SÍLVIA MARIMON MOLAS
BARCELONA

Maria Verger va ser estigmatitzada per ser lliure i roja. Teresa Pàmies, Mercè Rodoreda, Aurora Bertrana i Teresa Juvé van sobreviure a l'exili fent de dones de fer feines. A Dolors Orriols no li van deixar tenir carnet de periodista perquè, segons el règim, havia de tenir cura del fill i del marit. A Assumpció Soler li van fer la vida impossible per ser mare soltera. Joana Raspall va ser expulsada del cos de bibliotecàries. Elvira Augusta Lewi va desaparèixer.

"Com pot ser que tantes novel·les, algunes de molt bones, dormin a les golfes de l'oblit? Com pot ser que hi hagi tantes autores desconegudes?", es pregunta l'escriptor Ramon Solsona (Barcelona, 1950), autor de *Dones migpartides. Trenta narradores entre la il·lusió republicana, la derrota i el redreçament* (Pòrtic, 2025), que va ser premi Carles Rahola d'assaig. "La tradició catalana feminista no és lineal sinó més aviat una espiral, però mai es trenca. Al cànon patriarcal potser li interessa destacar només quatre escriptores, però s'ha de parlar de xarxa; totes coneixien els textos de les altres", diu Pilar Godayol (Manlleu, 1968), que ha publicat *Dones en lluita. Dotze moments del segle XXI que han marcat el feminisme català del segle XXI* (Raig Verd). Tots dos han fet molta feina per donar a conèixer dones que moltes vegades van patir una discriminació severa, però que van resistir. Tant Solsona com Godayol treuen de l'oblit veus i lluites que val la pena conèixer per saber qui som i com hem arribat fins aquí.

Solsona admet que va començar a investigar escriptores com Maria Teresa Vernet, Carme Montoriol, Rosa Maria Arquimbau, Aurora Bertrana, Cèlia Suñol, Maria Dolors Orriols o Concepció M. Maluquer per desconèixer. "Em vaig adonar que n'hi havia de molt bones, però que no es coneixien prou. Primer vaig pensar que les havia de llegir i dir el que em semblaven, però no tenia sentit parlar d'algú que ningú o poca gent sap qui és. I la recerca es va ampliar. Ja no es tractava només de llegir llibres i de buscar-los, sinó de resseguir un itinerari biogràfic que, en general, és colpidor", diu Solsona, que reivindica la qualitat literària de Laura Masip, Maria Àngels Vayreda i Roser Cardús, entre moltes altres. Van ser dones que van patir un doble càstig. Moltes van començar a publi-

car durant la Segona República, però després de la victòria de Franco només hi va haver silenci. "Homes i dones van ser castigats, hi va haver l'exili i l'exili interior; va ser traumàtic, però les dones van ser encara més castigades i marginades només pel fet de ser dones. Moltes ja no van publicar mai més -recorda Solsona-. Després hi va haver les que eren joves als anys 30 i van tenir dificultats per formar-se en català i continuar aquella tradició que s'havia interromput. A més, el mercat editorial havia quedat destruït", afegeix.

Malgrat que als anys 30 hi va haver un activisme feminista extraordinari, no tothom entenia el feminisme de la mateixa manera. "La paraula estava molt connotada. Moltes dones evitaven les paraules *feminisme* i *feminista* com si fossin un mal lleig. Rosa Maria Arquimbau, Aurora Bertrana i Anna Murià, tot i llançar missatges inequívocament feministes, s'oposaven a la feminitat i al feminisme", diu

Solsona. Arquimbau, per exemple, criticava les sufragistes britàniques i les considerava "homenenques". No descartava el matrimoni si era una assegurança de vida tranquil·la. En canvi, Maria Aurèlia Capmany va desplegar la bandera del feminisme.

Sexe amb desconeguts

Si es repassa l'obra de totes aquestes dones que van viure la derrota republicana i la llarga dictadura, surten molts temes considerats tabús. "En la majoria de novel·les, el focus està en la dona, i surten temes com la insatisfacció en el matrimoni, que esdevé una gàbia, la desil·lusió, l'engany, la por de l'embaràs no desitjat o les conseqüències d'haver quedat embarassades", diu Solsona. Tanmateix, continua l'escriptor, la crítica i la rebel·lia es queda a mig camí: "No salten del penya-segat potser perquè el preu de fer-ho era massa elevat". Així i tot, es van

atrevir bastant. Carme Ribé va escriure *Del dia a la nit* el 1968, en plena dictadura. La protagonista enxampa el marit amb una amant i decideix anar-se'n al llit amb el primer home amb qui es creua. Rodoreda va parlar d'avortament a *El carrer de les Camèlies* i Teresa Vernet explicava la vida d'una mantinguda a *Les algues roges*.

Moltes ho van passar malament, també en la vida personal. "Tot hauria estat molt pitjor si aquestes dones no haguessin fet res. Si no s'haguessin sacrificat potser s'hauria perdut molt més. Entre elles hi havia molta consciència, molta voluntat i molta necessitat de mantenir la tradició", assegura Solsona. En el mateix sentit s'expressa Godayol: "Al llarg de la història, moltes dones creadores han extret força d'altres dones i altres creacions anteriors". La catedràtica de la UVic recupera dotze moments rellevants de la història del feminisme català del segle XX: des de dues revistes feministes, *Feminal* i *Dones en lluita*, fins a l'Institut de Cultura i Biblioteca Popular de la Dona, passant per *Paradisos oceànics*, d'Aurora Bertrana, traduccions d'assaig feminista

Aurora Bertrana, Maria Aurèlia Capmany, Anna Murià i Rosa Maria Arquimbau.

com *La mística de la feminitat*, de Betty Friedan, o *El segon sexe*, de Simone de Beauvoir, l'editorial LaSal o la Fira Internacional del Llibre Feminista. Des de posicions més moderades o més radicals, les protagonistes del llibre de Godayol van defensar la igualtat entre els homes i les dones i van actuar col·lectivament, sovint en contra del sistema. "El patriarcat ha promogut que models culturals i literaris femenins sovint fossin silenciats, falsament classificats, aïllats i de vegades censurats", diu Godayol, que considera important visibilitzar les diferents lluites del segle XX.

Godayol considera que un dels moments "estel·lars" del feminisme català del segle XX van ser les Jornades Catalanes de la Dona, el maig del 1976. "Van ser un abans i un després en el feminisme català i mereixen ser recordades i celebrades sempre. La clau de l'èxit va ser la diversitat i sobretot la gran quantitat de dones anònimes que hi van participar. Era la primera vegada que milers de dones sortien de la clandestinitat per reivindicar els seus drets i debatre en profunditat sobre l'explotació i l'opressió que havien patit sota el patriarcat franquista -assegura Godayol, que reclama explicar bé totes aquestes lluites-. Cal recuperar i reivindicar referents femenins i feministes per combatre l'onada reaccionària actual, però ho hem de fer bé, perquè, si no, encara podem crear més oposició. Cal incloure noms de dones a les nostres històries. La IV Fira Internacional del Llibre Feminista a Barcelona, per exemple, no és només història del feminisme, sinó també de les dones a Catalunya, i és història del país", afegeix. —

WIKIPEDIA / CEDIDA / T. CATANY / WIKIPEDIA

